

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Απολείπει ο Θεός Αντώνιον

Μηνδεια
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Το ποίημα

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ', ακουσθεί
αόρατος θιάσος να περνά
με μουσικές εξαίσιες, με φωνές --
την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου
που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου
που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει.
Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πείς πως ήταν
ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου·
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,
πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,
κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι
με των δειλών τα παρακάλια και παράπονα,
ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,
τα εξαίσια όργανα του μυστικού θιάσου,
κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις.

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης (1911)

Το είδος του ποιήματος¹

Ποίημα **συμβολικό** με **ηθικό – διδακτικό χαρακτήρα**. Το έντονα **προτρεπτικό ύφος** και η διδακτική διάθεση το απομακρύνουν από την ιστορική του διάσταση και το κατατάσσουν στην κατηγορία των **φιλοσοφικών – διδακτικών ποιημάτων** του Καβάφη με **ιστορικό υπόβαθρο**.

Ο ποιητής αρχίζει με το γνωστό περιστατικό που μας διασώζει ο Πλούταρχος και αναφέρεται στη φυγή του Διονυσιακού θιάσου τη νύκτα του θανάτου του Μ. Αντώνιου, που, ενώ βρισκόταν στον εξώστη του ανακτόρου του, νόμισε ότι άκουσε το θιάσο του αγαπημένου του θεού να φεύγει προς τους αντιπάλους του, πράγμα που ήταν ενδεικτικό της αποτυχίας.

Στόχος του ποιητή

«Ο Καβάφης δεν εξήτησε να μετουσιώσει ποιητικά τα μεγάλα πρόσωπα και τα μεγάλα γεγονότα της ελληνικής ιστορίας. Έκανε την αντίθετη δουλειά. Ζήτησε να αναστήσει και τα πιο άγνωστα πρόσωπα...στην πορεία του ιστορικού γίνεσθαι. Και τα έκανε σύμβολα της σκοτεινής ζωής που υπάρχει παντού και πάντα κατά ένα τρόπο ανάλογο. Τους έδωσε σημασία όχι ηρωική, αλλά ανθρώπινη. Γι' αυτό και διάλεξε τα θέματά του από την εποχή της παρακμής – θέματα φθοράς και ματαιότητας της ζωής και της σκέψης. Κι όσα πρόσωπα και πράγματα είχανε καθεαυτά κάποια ιστορική σημασία, τα «ερμήνευσε» διαφορετικά απ' ό,τι η «επίσημη» ιστορία τα ερμηνεύει».

Κ.Βάρναλης, π. Ο Φιλόλογος. τ. Γ', τχ 11-12, Οκτ.1977, σ.182

Ο τίτλος

ΑΠΟΛΕΙΠΕΙΝ

[έδόκει ἀπολείπειν]

Φαίνεται [φαινόταν]
ότι εγκαταλείπει

Ο ΘΕΟΣ

Διόνυσος

Προστάτης Θεός του
Μάρκου Αντώνιου,
Θεός του οίνου,
της διασκέδασης
και των οργίων

ΑΝΤΩΝΙΟΝ

Μάρκος Αντώνιος 82 – 30 π.Χ.

Επιφανής Ρωμαίος αξιωματούχος.
Συνήψε σχέσεις με την Κλεοπάτρα, βασίλισσα
της Αιγύπτου, και γι' αυτό ήρθε σε αντιπαράθεση
με τη Ρώμη και συγκρούστηκε
με τον Αυτοκράτορα Οκταβιανό
στη ναυμαχία στο Άκτιο το 31 π.Χ.
Μετά την ήττα στο Άκτιο αυτοκτόνησε.

¹ Μεγάλο μέρος των σημειώσεων προέρχεται από την Πρόταση Διδασκαλίας του ΕΜΕ Σπύρου Αντωνέλλου.

Ερμηνευτική προσέγγιση, ανάλυση του ποιήματος

Το σκηνικό [στίχοι 1 - 3]

Χρόνος:	έξαφνα	➡	Αναπάντεχα, ξαφνικά, τίποτα δεν προμήνυε την καταστροφή
	ώρα μεσάνυχτα	➡	Το τέλος και η αρχή, ο χρόνος της τέλεις ανυποψίας, κρίσιμη στιγμή, ατμόσφαιρα μυστηριακή και μαγική, το πλήρωμα του χρόνου, υποβλητικότητα.
Ήχος:	μουσικές εξαίσιες	➡	Οι χαρές της ζωής, ευτυχία, ηδονή που περνά και χάνεται, οι αναμνήσεις μιας ευτυχούς πορείας
Χώρος:	Αλεξάνδρεια	➡	Αλεξάνδρεια Αιγύπτου
Πρόσωπα:	Αόρατος θίασος	➡	Ηδονισμός - απώλεια κάποιου πολύτιμου [προσώπου, στοιχείου...]
	Ποιητής	➡	Ηθική - διδακτική φωνή, προτρεπτική, προστακτική
	Ήρωας	➡	Ο Μάρκος Αντώνιος, «Εσύ», Όλοι μας

Η Συμφορά, η στιγμή της απώλειας [στίχοι 4 - 6]

Η τύχη ενδίδει
Εξωτερικό αίτιο

Υπαινιγμός
στην αποτυχία
του Αντώνιου.
Το τέλος μιας πετυχημένης ζωής

Τα έργα* απέτυχαν
Εσωτερικό αίτιο

Τα σχέδια* βγήκαν πλάνες

*Τα σχέδια και τα έργα ήταν μεγαλόπνοα, μεγαλεπήβολα. Ήταν το όραμα του Μ. Αντώνιου για συνέχιση του έργου του Γαϊού Ιουλίου Καίσαρα για δημιουργία μιας κοσμοκρατορίας.

Υπερβολή - Ύβρις - Υπέρβαση του ανθρώπινου μέτρου.

Οι αρχαίοι Έλληνες τηρούσαν και τιμούσαν το **μέτρον** σαν αρχή του Ελληνικού Πνεύματος.

Το Τέλος

Οι προτροπές του ποιήματος - Ηθικός κώδικας και στάση ζωής [στίχοι 7 - 19]

Στ. 7	Σαν έτοιμος
από καιρό,
σα θαρραλέος		Να φανείς έτοιμος και προετοιμασμένος να αντιμετωπίσεις τη συμφορά. Αν δεν είσαι έτοιμος, προσποίησου τουλάχιστον ότι είσαι θαρραλέος.
Στ. 8	αποχαιρέτα την,
την Αλεξάνδρεια
που φεύγει.		Να φανείς αντάξιος της σπάνιας μοίρας και τύχης να έχεις γνωρίσει και να έχεις απολαύσει μια πόλη όπως η Αλεξάνδρεια .
Στ. 9-11	Προ πάντων να μη
γελασθείς, μην πείς πως
ήταν ένα όνειρο, πως
απατήθηκεν η ακοή σου·
μάταιες ελπίδες τέτοιες
μην καταδεχθείς.		Ακολούθησε και συμμορφώσου στον Αριστοκρατικό Κώδικα Τιμής . Οι αυταπάτες και οι ψευδαισθήσεις αλλά και η άρνηση της αποδοχής της πραγματικότητας σου στερούν την αξιοπρέπεια . Δείξε στωική στάση μπροστά στο επερχόμενο τέλος και αξιοπρεπή αποδοχή της ήττας.
Στ. 12-19	Σαν έτοιμος από καιρό
.....
κι αποχαιρέτα την,
την Αλεξάνδρεια
που χάνεις.		Η παράσταση της ζωής σου διακόπτεται αλλά σαν γνήσιος ηθοποιός μην ξεχάσεις το ρόλο σου. Νιώσε συγκίνηση αλλά με αξιοπρέπεια , όχι με κλάματα, ικεσίες, παράπονα και δειλία. Απόλαυσε για τελευταία φορά αυτό που χάνεις.
	Με συγκίνησην, αλλ' όχι
με των δειλών τα
παρακάλια και παράπονα
[...]		Αυτή η «υποκριτική» στάση που καλείται να επιδείξει ο άνθρωπος στη δύσκολη στιγμή που χάνει αυτό που του είναι πολύτιμο, είναι το σημείο της τραγικότητας αλλά και του αληθινού μεγαλείου του.

Ο ποιητής παρακινεί **να μην καταφεύγουμε σε ανώφελους θρήνους** όταν στη ζωή μας παρουσιάζονται **αποτυχίες, συμφορές και ματαίωση των σχεδίων μας**. Να **μη ζούμε με ψευδαισθήσεις**. Ο **αληθινά και γνήσια δυνατός άνθρωπος δεν πρέπει να πλανιέται με αυταπάτες** μπροστά στη σκληρή πραγματικότητα. Κάθε άνθρωπος στη ζωή **πρέπει να είναι προετοιμασμένος** και να **δέχεται** τόσο τα καλά όσο και τα κακά της ζωής με την ίδια **σοβαρότητα, υπευθυνότητα και αξιοπρέπεια** και να μην απογοητεύεται όταν βλέπει να χάνεται κάτι ωραίο για το οποίο μόχθησε και απόκτησε.

Εδώ διακρίνεται η **ιδιαιτέρη αγάπη του ποιητή προς την πόλη του, την Αλεξάνδρεια**, που δεν ήταν οποιαδήποτε πόλη, αλλά **μία πόλη φημισμένη, ένα αληθινό πνευματικό κέντρο**, γι' αυτό και εκείνος που την κατάκτησε και την κυβερνούσε τόσο καιρό ήταν **ξεχωριστός** και έτσι πρέπει να μείνει μέχρι το τέλος.

Ο ποιητής επανέρχεται στον **παραινετικό τόνο** και συστήνει να σταθούμε **θαρρετά μπροστά στην αποτυχία**, να γευτούμε τις τελευταίες απολαύσεις και τις ομορφιές της ζωής, **χωρίς να καταφεύγουμε σε αναξιοπρεπείς ικεσίες**, κλαψουρίσματα και παρακάλια που **μειώνουν την αξιοπρέπεια** του ανθρώπου. Αντίθετα να παραμείνουμε **αλύγιστοι, ασυμβίβαστοι** όταν πρόκειται για την αξιοπρέπειά μας ακόμα και όταν βρισκόμαστε **μπροστά στο αναπόφευκτο τέλος** και την απώλεια όλων αυτών που αγαπήσαμε και μοχθήσαμε να αποκτήσουμε.

Σκέψεις, Ιδέες, Ερμηνεία στίχων

- Το ποίημα ανήκει στα **ιστορικά - διδακτικά ποιήματα**. Ξεκινά από προσωπικά βιώματα και φθάνει σε **αιώνια και πανανθρώπινα σύμβολα**. Κύριο γνώρισμά του είναι η **διαχρονικότητα**.
- Ο Καβάφης είδε στο ιστορικό πρόσωπο του Μ. Αντώνιου το **ηθικό πρόβλημα του αναγκαστικού τερματισμού της ζωής, όταν αυτή κινδυνεύει να ξεπέσει σε ταπείνωση, αθλιότητα και εμπαιγμό**. Τέτοιες περιπτώσεις αξιοπρεπούς τερματισμού της ζωής, ατομικά ή ομαδικά υπάρχουν πολλές στην ιστορία των ανθρώπων και των λαών. Εκείνο που κάνει ζωηρή εντύπωση είναι η **ηθική της ασυμβίβαστης αξιοπρέπειας, που τη συνοδεύει ισχυρή βούληση και αταραξία ψυχής** όταν αναγνωρίζεται χωρίς ψευδαισθήσεις και χωρίς παράπονο το τραγικό τέλος.
- Με τη χρήση του **β' ενικού προσώπου** ο ποιητής πετυχαίνει **αμεσότητα και δραματικότητα**. Κυριαρχεί ο **έντονος παραινετικός τόνος** (προτρεπτικός) όπως φαίνεται από τη **συχνή χρήση της προστακτικής** (8 φορές συνολικά)

● μη ανωφέλετα θρηνήσεις	● μην καταδεχθείς
● αποχαιρέτα την	● πλησίασε σταθερά
● μη γελασθείς	● άκουσε με συγκίνησιν
● μην πεις	● αποχαιρέτα την

- Συμβουλεύει λοιπόν τον καθένα μας ο ποιητής να φανεί αξιοπρεπής όταν έρχεται το τραγικό τέλος. Πρέπει ο άνθρωπος να είναι προετοιμασμένος και θαρραλέος για να αντιμετωπίσει κάθε ενδεχόμενο.
- Για κάθε άνθρωπο υπάρχει μια **Αλεξάνδρεια** που είναι το υλικό και ηθικό κέρδος της ζωής. Αλίμονο όμως αν η απώλεια αυτού του κέρδους γίνει αφορμή να χάσει ο άνθρωπος την αξιοπρέπειά του, που πρέπει να την κρατήσει πάνω απ' όλα γιατί αυτή ακριβώς δηλώνει τον ψηλό βαθμό της ζωής του. **Αποχαιρετώντας με αξιοπρέπεια ο καθένας την Αλεξάνδρειά του αποδεικνύει ότι ήταν άξιος και άφοβος αντίπαλος της ζωής και του θανάτου.**
- **Αποχαιρέτα την Αλεξάνδρεια:** Συμβολίζει τη ζωή του καθενός που έπεσε από τα μεγάλα όνειρά του και γκρεμίστηκε και **το ποίημα είναι ακριβώς στο λεπτό που συμβαίνει το γκρέμισμα ή ακριβώς πάνω στο γκρέμισμα**, τόσο όσο χρειάζεται για να συνειδητοποιήσει η ψυχή τι μεγαλεία είχε και τι έχασε... Το ποίημα είναι ένα ηρωικό μέσα στην πτώση του ποίημα.
- **Μην γελασθείς, μην πεις πως ήταν ένα όνειρο, πως απατήθηκε η ακοή σου, μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς:** η στωική στάση μπροστά στο τέλος, αξιόπρεπη αποδοχή της ήττας. Η ήττα δεν μπορούσε να εκφρασθεί με πιο υψηλό και συγκινημένο τρόπο όσο στο ποίημα αυτό... Το αίσθημα της ήττας είναι τυλιγμένο σε μια μουσική αχλύ, μ' έναν πέπλο εντονότατης συγκίνησης που πάει να σπάσει. Με τέχνη υψηλή και οδυνηρή βίωση, με τι μυθικό τρόπο εκφράζει εδώ ο Καβάφης τη ζωή και τις υπέρτατες προσπάθειες του ανθρώπου!...
- **Πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο:** το παράθυρο λειτουργεί εδώ ως **οθόνη** στην οποία **θα «προβληθεί» η ζωή που φεύγει**, ενώ ο ήρωας θεωρούσε τους τέσσερις τοίχους της κάμαράς του ασφαλές καταφύγιο. **Είναι αυτό που συνδέει τον έγκλειστο με το έξω.** Έτσι, η ασφάλεια του μέσα χώρου απειλείται από αυτά που θα δει ο ήρωας πλησιάζοντας το παράθυρο. Συνειδητοποιεί πως **η αυτοπαγίδευση, ο ηθελημένος εγκλεισμός δεν του πρόσφεραν την προστασία που ανέμενε.**

Η **κίνηση του ήρωα προς το παράθυρο** έχει, όπως και όλο το ποίημα, **έντονη θεατρικότητα**. Μοιάζει με το **βηματισμό του μελλοθάνατου προς το ικρίωμα**. Οι παραινέσεις τελειώνουν και η συναισθηματική φόρτιση του έγκλειστου πρέπει να είναι μετρημένη. Απαιτείται **ψύχραιμη αποδοχή του τέλους και δύναμη ψυχής** για να αποχαιρετήσει την υψηλή ζωή που του δόθηκε η ευκαιρία να ζήσει.

Στο ποίημα ο Αντώνιος υψώνεται σε ένα «**ΕΣΥ**» το οποίο απευθύνεται σε κάθε αναγνώστη, σε κάθε άνθρωπο και, εν τέλει, στον ίδιο τον Καβάφη.

Συμβολισμοί

ΑΟΡΑΤΟΣ ΘΙΑΣΟΣ

Ο **πρότερος λαμπρός αλλά αποτυχημένος βίος**. Είναι ένα **σουρεαλιστικό** σύμβολο ενός **δυσοίωνου μνηύματος**. Μπορεί να είναι **το τέλος μιας ζωής ή το τέλος στα ωραία της ζωής**, στα αγαπημένα μας ενδιαφέροντα, στις πηγές μιας **εκλεκτής συγκίνησης**.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Ο **ποιητής ταυτίζει την Αλεξάνδρεια με τη ζωή του Αντώνιου**, γιατί εκεί έζησε και κατέστρωσε όλα τα σχέδιά του.

Μπορεί, ακόμα να εννοεί τις **απολαύσεις της ζωής** με τα αξιώματα και τις επιτυχίες. Ίσως είναι **το υλικό και ηθικό κέρδος της ζωής** για το οποίο τόσο πολύ μοχθούμε και κάποτε αναπόφευκτα το χάνουμε.

Στο «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» προβάλλει μια **θεόμορφη εικόνα της Αλεξάνδρειας**, που συχνά παίρνει τη θέση του Διονύσου σαν θεότητα κυρίαρχη στον τελευταίο κόσμο του Αντωνίου, σαν το μεγαλύτερο δώρο που αξιώθηκε να γνωρίσει και συνάμα σαν η μεγαλύτερη απώλεια την ώρα της τελευταίας ήττας.

«Για τον Καβάφη, πάντως, η Αλεξάνδρεια είναι ένα πλάσμα αγαπημένο... Ο Καβάφης αγάπησε με πάθος τούτη τη μεγάλη πολιτεία, την πολυτάραχη και πολυθόρυβη, την πλούσια και φτωχή, την τόσο απασχολημένη από τις δουλειές και τις απολαύσεις της, ώστε να μην προλαβαίνει να συλλογιστεί το κونيρτοποιημένο παρελθόν της... Τούτος ο αστός (ο Καβάφης)... εκεί αξιώθηκε, με τον τρόπο του, τη δική του «αμίμητη» ζωή. Ο εαυτός του είναι τον οποίο παραινεί διαμέσου του Αντωνίου».

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ο Αντώνιος δεν είναι τυχαία επιλογή του ποιητή. Είναι το **εκλεκτό άτομο** με τα μεγάλα σχέδια και φιλοδοξίες, αλλά και **κάθε άνθρωπος κάθε εποχής** που βάζει **στόχους και σκοπούς στη ζωή του**, αλλά σε κάποιο στάδιο αποτυγχάνουν. Ο **Καβάφης τον αποτρέπει από τη δειλία**, την αυτολύπηση, τις μάταιες και ψευδείς ελπίδες, την **ψυχική και πνευματική ήττα**. Τον προτρέπει να αντικρίσει το κτύπημα με **στωική ψυχραιμία** και **αξιοπρέπεια** όπως ταιριάζει στους **εκλεκτούς άνδρες**. Η συντριβή των ονείρων και των σχεδίων δεν πρέπει να συνοδευτεί με προσωπικό εξευτελισμό και με αναξιοπρέπεια.

Κεντρική Ιδέα – Μήνυμα

Τη συμφορά, την αποτυχία, ακόμη και το θάνατο πρέπει να τον αντιμετωπίζει κανείς με αξιοπρέπεια. Το παν είναι να μην ξεπέσει, να μην ντροπιαστεί ο άνθρωπος που σε όλη του τη ζωή ήταν εκλεκτός.

Θεματικοί άξονες

- Η υποβλητικότητα του ποιήματος και το πώς αυτή επιτυγχάνεται.
- Η θεατρικότητα
- Τα σύμβολα
- Η μεταβλητότητα της τύχης
- Η αξιοπρέπεια μπροστά στη συμφορά
- Η στάση επιφυλακής και ετοιμότητας
- Η συμφιλίωση με την αναγκαιότητα
- Η αισθητική απόλαυση της κάθε στιγμής
- Η ευγνωμοσύνη για όσα πρόσφερε η ζωή στον καθένα μας.

Δομή

Το ποίημα χωρίζεται σε δύο μέρη.

- Το **πρώτο** εισάγει το **θέμα της ήττας** που έρχεται μοιραία σαν από μόνο του: “Αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει” [στίχοι 1 – 8].
- Το **δεύτερο** μέρος αναπτύσσει το **μοτίβο μιας ψύχραιμης αποδοχής των γεγονότων**, τέτοια που είναι χωρίς αυταπάτες: «Αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις» [στίχοι 9 – 19].

Αφηγηματική τεχνική

Ο ποιητής / αφηγητής είναι **παρών** στο δωμάτιο του ήρωά του. Είναι **παντογνώστης**, ένα **alter ego** του ήρωα που πλησιάζει το τέλος του. Με **αμεσότητα** και **ρεαλισμό** απευθύνεται στο **β' ενικό** στον ήρωα και στον αναγνώστη.

Χαρακτηριστικά της ποίησης του Κ. Π. Καβάφη

- **Ποίηση απογυμνωμένη από παραδοσιακά λυρικά σχήματα**, που συχνά αγγίζει την πεζογραφία.
- **Η εκφραστικότητα** δίνεται με παραστατικότητα, εξαιρετική γλωσσική ευστοχία, λεπτή ειρωνεία, υποβολή.
- **Εκλεπτυσμένη ευαισθησία** και βαθιά αίσθηση του τραγικού που χαρίζουν στην ποίησή του βάθος και πολλαπλές διαστάσεις.
- Κύρια πηγή της ποίησης του Καβάφη είναι **το ιστορικό παρελθόν** αφού αντλεί θέματα από όλες τις ιστορικές περιόδους αλλά κυρίως από τους **ελληνιστικούς** χρόνους, τους αιώνες δηλαδή που ακολούθησαν την κατάκτηση της Ανατολής από το Μέγα Αλέξανδρο. Ιστορικές του πηγές είναι ο Ηρόδοτος, ο Πλούταρχος, αλλά και αρκετοί χρονικογράφοι του Βυζαντίου.
- **Διαχρονικότητα εννοιών και καταστάσεων**. Το **ιστορικό πρόσωπο ή γεγονός** στην ποίηση του Καβάφη χρησιμοποιείται ως **σύμβολο**. Το ιστορικό πρόσωπο λειτουργεί ως **προσωπείο** του ποιητή ενώ μέσα από την ιστορία ο Καβάφης προβάλλει όχι μόνο σύγχρονα με αυτόν ιστορικά γεγονότα αλλά καταστάσεις ιστορικές και χαρακτήρες με πολιτική συμπεριφορά που υπήρξε ίδια μέσα στους αιώνες. Είναι δηλαδή **σύμβολα διαχρονικά**.
- **Διδακτισμός**. Συνήθως το διδακτικό στοιχείο στη λογοτεχνία θεωρείται μειονέκτημα αντίθετα στον Καβάφη ασκεί μια ακαταμάχητη γοητεία. Ο διδακτισμός εδώ λειτουργεί σαν άμεση και σαφής παραίνεση – συμβουλή – απέναντι σε ένα πρόσωπο στο οποίο ο ποιητής απευθύνεται, σε ένα **«εσύ»** και του υποδεικνύει μια στάση ζωής.
- **Η ειρωνεία**. Ουσιαστικό στοιχείο στην ποίηση του Καβάφη. Μέσα από αυτήν υποβάλλει νοήματα και αισθήματα που δεν βρίσκονται στις λέξεις του και δημιουργεί αντιθέσεις καταστάσεων που, υποβάλλοντας ή αποκαλύπτοντας την αληθινή όψη των πραγμάτων, αποδεικνύουν ότι η ιδέα των ηρώων του για την πραγματικότητα είναι μια τραγική αυταπάτη.
- **Ο δραματικός χαρακτήρας**. Στο έργο του Καβάφη υπάρχει το **θεατρικό στοιχείο** και η **έντονη δραματικότητα**. Διάσπαρτα είναι τα υλικά της θεατρικής δομής στο έργο του. Σκηνοθετεί, στήνει διακριτικά ένα σκηνικό όπου διαδραματίζεται ο ποιητικός μύθος. Η δραματικότητα είναι τόσο **εσωτερική** όσο και **εξωτερική**. Ιδιαίτερα η εσωτερική, ψυχολογική, λειτουργεί ως **σύγκρουση στα άδυτα της ψυχής** και **φωτίζει τις μυστικές πτυχές του εσωτερικού βίου** διαγράφοντας τον κλυδωνισμό και την ένταση των παθών.
- **Βασική άποψη της Καβαφικής φιλοσοφίας είναι η εγκάθειρξη, ο εγκλεισμός**. Μέσα από αυτό τον εγκλεισμό ο άνθρωπος ψάχνει με αγωνία να βρει διέξοδο αλλά οι προσπάθειές του αποβαίνουν άκαρπες, είτε λόγω επέμβασης άλλων είτε λόγω προσωπικής ευθύνης και υπαιτιότητας, είτε λόγω αδυναμίας αλλαγής της τύχης και της μοίρας του.
- **Γλώσσα και τεχνική του Καβάφη**. Ο Καβάφης **τονίζει ιδιαίτερα την τεχνική μορφή** των ποιημάτων του. Μέτρο ο **ιαμβικός** στίχος. Η **εύκολη** και εξεζητημένη **ομοιοκαταληξία** υποδηλώνει συχνά **συνειδητά ειρωνεία**. Ποίηση απογυμνωμένη από στολίδια, φτάνει τα όρια της ηθελημένης πεζολογίας. Διττές φράσεις [φράσεις με διπλή σημασία], αποσιώπηση, ακριβολογία, πυκνότητα λόγου, βαρύτητα στα ρήματα και όχι στα επίθετα. Γλώσσα ιδιόμορφη. Χρησιμοποιεί τύπους της δημοτικής με τύπους της καθαρεύουσας, αρχαϊκούς όρους με λέξεις και φράσεις της κοινής λαλιάς.
- **Βασικό στοιχείο** που κυριαρχεί στην ποίηση του Καβάφη είναι βεβαίως η πόλη στην οποία ζει, η **Αλεξάνδρεια**.

Εργασίες – Θέματα για συζήτηση

1. Ποια είναι τα διαδοχικά στάδια που καλείται ο ήρωας του ποιήματος να περάσει για να φτάσει στο «τέλος», σύμφωνα με τις προτροπές του Κ. Π. Καβάφη;
2. Ρεαλισμός, πεζολογία, αντιρομαντισμός είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά της καβαφικής ποιητικής. Ποια από αυτά εντοπίσατε στο ποίημα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας σχολιάζοντας συγκεκριμένους στίχους.
3. «Η παντοκρατορία της ακοής στην ποίηση του Καβάφη είναι τέτοια ώστε κάθε ήχος, κάθε φωνή, κάθε άγνωστος ψίθυρος, αποκτούν ορατές διαστάσεις». Να δικαιολογήσετε τη θέση αυτή με αναφορές που θα κάνετε σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.
4. Στην ποίηση του Κ. Π. Καβάφη, σημαντική θέση κατέχουν τα επίθετα. Να τα εντοπίσετε και να σχολιάσετε τη σημασία τους στο ποίημα «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» λαμβάνοντας υπόψη την άποψη του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου ότι τα επίθετα στο έργο του Κ. Π. Καβάφη χωρίζονται σε πέντε χώρους: του ωραίου, του υψηλού, του άσχημου, του ταπεινού και των χρωμάτων.
5. Στο θέμα του νικημένου ανθρώπου ο Κ. Π. Καβάφης έδωσε μια άλλη διάσταση. Να σχολιάσετε τη θέση αυτή με αναφορές στο ποίημα.
6. Ποια σημασία έχει για τον ποιητικό μύθο το γεγονός ότι ο αόρατος θίασος ακούγεται να περνά «ώρα μεσάνυχτα»;
7. Πώς φαντάζεστε το χώρο στον οποίο βρίσκεται ο τραγικός ήρωας καθώς διαδραματίζονται όλα όσα αναφέρονται στο ποίημα;
8. Πώς διαφοροποιεί το νόημα του ποιήματος η αντικατάσταση του ρήματος «φεύγει» (στ. 8) από το ρήμα «χάνεις» (στ. 19);
9. Με ποιους στίχους προβάλλεται ιδιαίτερα η **Αξιοπρέπεια** στο ποίημα;
10. Να εντοπίσετε τη γνωμική διάσταση του ποιήματος.

